

تجارت بین المللی ظاهر می شود. از زمان آغاز به کار بانک توسعه اسلامی که در سال ۱۹۷۴ در جده به منظور اجرای دقیق اصول شریعت اسلامی تاسیس شد رشد فعالیت تامین مالی اسلامی بسیار پر شتاب بوده است. در حال حاضر فقط در منطقه خلیج فارس حدود ۳۰ موسسه مالی اسلامی وجود دارد. بیش از نیمی از آن ها در بحرین که به سرعت به عنوان مرکز بانکداری اسلامی در جهان شناخته می شود مستقر می باشند. اما تعداد رو به افزایشی از بانک های بزرگ - شامل بسیاری از بانک های بین المللی مثل جی . پی ، مورگان چیس ، یونیون بانک سوئیس و بانک آلمان (Jp, Morgan Chase, Union Bank of Switzerland and Deutsche Bank) - سعی در خریداری سهام واحدهای تامین مالی اسلامی دارند تا بخشی از منافع این بازار رو به رشد را به چنگ آورند.

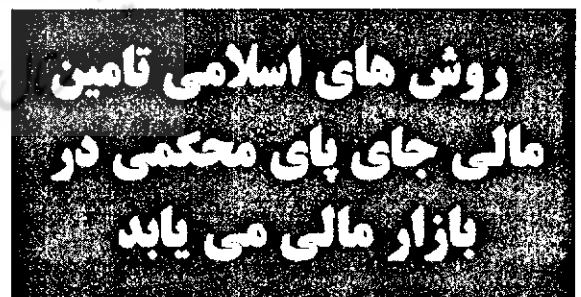
طبق اعلام انجمن بین المللی بانک های اسلامی که مقر آن در جده است و فهرست بانک های اسلامی در دنیا را تهیه می کند در سال ۱۹۹۷ رشد ارزش دارایی های ۱۷۶ بانک حدود ۷/۷ درصد بوده و ارزش این دارایی ها به ۱۴۷/۷ میلیارد دلار رسیده است . البته از

حداقل توانگری بیمه گران اتکایی حرفه ای تعیین کرده اند. در هفت کشور ضوابط مشابهی برای بیمه گران اتکایی و مستقیم وجود دارد. در دانمارک و فنلاند اگر شرکت بیمه اتکایی مورد نظر، شرکت تابعه ای در این دو کشور داشته باشد ضابطه حداقل توانگری در مورد آن اعمال می شود . اگر چه در آلمان چنین ضابطه ای وجود ندارد ، اما سازمان نظارتی برای اطمینان از برخورداری بیمه گران اتکایی از سرمایه ای که حداقل ۱۰ درصد حق بیمه خالص باشد تلاش می نماید.

مترجم: حبیب میرزایی

منبع: Insurance Regulation and Supervision in Economies in Transition

OECD, pp.285,286

گرچه غیر از منطقه خاور میانه و دیگر مناطق مسلمان نشین، در سایر مناطق جهان تامین مالی اسلامی کماکان کمتر شناخته شده است، اما به عنوان ابزاری مهم برای تسهیل

خسوک، تولید مشروبات الکلی و تنباکو،
هرزه نگاری و برخی خدمات تفریحی نیستند.

تامین مالی اسلامی علیرغم رشد آن در چند
سال گذشته، هنوز در تجارت جهانی سهم قابل
اعتنایی ندارد. طبق گزارش های موجود در سال
گذشته (سال ۲۰۰۰) بزرگ ترین پروژه تامین
اعتبار اسلامی به میزان ۱۰۰ میلیون دلار بوده
این پروژه که کار مشترک بانک اسلامی ابوظبی
و مرکز اعتباری کویت است به عنوان بخشی
از پروژه ۶۰۰ میلیون دلاری شرکت مخابراتی
ماهواره ترایا انجام گرفته است.

امروزه، تامین مالی اسلامی بیش از پیش به
عنوان روش جدید و مکمل روش های متعارف
تامین مالی تلقی می شود. برای مثال، اخیراً
بانک اسلامی دبی، نیمی از تسهیلات وام ۶۸
میلیون دلاری برای شرکت National Central
Cooling ابوظبی را به همراه بانک یونیون
نشنال Union National Bank (که تامین مالی
و متعارف را عرضه نموده) فراهم کرده است.

اما به گفته بانکداران اسلامی سوء تعبیر
رایج این است که محصولات بانکداری اسلامی
فقط در دسترس کشورهای مسلمان می باشد.
در یک معامله بزرگ در سال ۲۰۰۰ شعبه
بانک نشنال کامرشیا (National Commercial)

آن سال تاکنون بانک های جدیدی نیز تاسیس
شده است.

طبق گزارش بانک بین المللی خلیج (GIB)،
که موسسه پیشرو در زمینه تامین مالی
اسلامی است، محصولات اسلامی این بانک
هرروز برای مشتریان جذاب تر می شود و طی
سال ۱۹۹۹ سپرده های موسسات مالی اسلامی
رشد قابل توجهی در این بانک داشته است. در
نتیجه این بانک فعالیت های مالی خود را به
منظور رفع نیاز مشتریان تقویت نموده است.
سال گذشته بانک بین المللی خلیج اعتبار
هشتاد و چهار میلیون دلار تسهیلات مرابحه را
برای بانک توسعه اسلامی فراهم نموده است.

اصول اخلاقی

بانک های اسلامی اساساً، برخلاف
سیستم های بانکداری متعارف در غرب، و در
چارچوب قانون شریعت بهره نمی پردازند یا
نمی گیرند. علاوه بر آن، در فعالیت این بانک ها
یک مجموعه اصول اخلاقی در کار حاکم است
برای مثال شریعت اسلام ضمن آنکه تجارت
را فعالیتی بسیار مطلوب می داند، اما
بانک های اسلامی مجاز به سرمایه گذاری در
برخی زمینه ها مثل تولید جنگ افزار، پرورش

او می گوید؛ بسیاری از شرکت های بزرگ غربی تکنیک های تامین مالی اسلامی را به راحتی پذیرفته اند چه در معاملات خود با جهان اسلام و چه به عنوان ابزار رقابتی برای کاربرد روزافزون در فعالیت های معمول خود .

آقای توماس مدعی است شرکت هایی که از این تکنیک ها استقبال کرده اند، آن ها را بسیار عملی و قابل کاربرد در دنیای نوین تجارت و نیز تامین مالی سازمان یافته می دانند. او می گوید "شرکت ها پس از درک شرایط این قراردادها را با برقراری ارتباط با مراکز تخصصی که آن ها را مورد استفاده قرار می دهند، از این که یک ابزار مالی ارزشمند جدیدی را کشف نموده اند سریعاً خوشنود می شوند."

یک مسئله در برابر توسعه فعالیت های تامین مالی اسلامی آن است که مفاهیم و اصطلاحات منحصر به فرد آن، فهم آن را مشکل می کند. ابزارهای مالی معمول در تامین مالی اسلامی عبارت است از مرابحه ، مشارکت ، اجاره، مضاربه و سلف خری.

این مسئله باعث شده بعضی تامین کنندگان مالی و موسسات حقوقی کارمزد های خوبی را با یاری نمودن شرکت ها در درک پیچیدگی ها

عربستان سعودی در بحرین ۶۵ میلیون دلار تسهیلات مرابحه را برای شرکت SK Global - شعبه شرکت SK کره جنوبی - به منظور تامین اعتبار مورد نیاز برای واردات نفت خام از شرکت نفتی آرامکو (Aramco) فراهم نمود. سایر بانک های درگیر در ایسن معامله ، شرکت بانک داری عربی (ABC) ، بانک شمیل بحرین، بانک ملی بحرین و شرکت سرمایه گذاری عرب بودند.

چنین معامله اعطای تسهیلات اعتباری که فقط بانک های منطقه در آن مشارکت داشته باشند برای اولین بار انجام می شد و نشانگر قابلیت این بانک ها جهت طراحی و ترتیب دادن چنین تسهیلاتی می باشد.

جذابیت روز افزون بانکداری اسلامی

ریچارد توماس، معاون مدیر عامل گروه مدیریت اسلامی دارایی ها در شعبه شرکت بانکداری عربی در لندن می گوید، بانکداری اسلامی به یک بخش بانکداری زنده و فعال تکامل یافته است. به گفته وی ، اکنون بسیاری از شرکت ها استفاده از روش های اسلامی تامین مالی را به دلایل مختلف و نه فقط به عنوان یک منبع رقابتی تامین وجود، واجد مزیت می دانند.

بانک مذکور کمک نمود تا نخستین معاملات خود را در قالب مرابحه جهت واردات به برزیل انجام دهد. در ابتدا "اجرای بانکداری اسلامی در برزیل غیرممکن به نظر می رسید اما اکنون در حال تولید محصولات بانکی جدید اسلامی هستیم. امروزه شرکت های برزیلی اطلاعات بیشتری درباره تامین مالی اسلامی دارند."

خانم مارتینز می گوید "تامین مالی فعالیت های تجاری فقط نقطه آغاز هدف های مورد نظر بانک در کشور است و بانک در نظر دارد در آینده خدمات سرمایه گذاری را در بازار عرضه کند. ما هنوز در نقطه آغاز چیزی هستیم که می تواند در آینده بازار بسیار فعالی باشد. پیشرفت روش ها و تکنیک های اسلامی تامین مالی رشد سایر موسسات مالی مثل شرکت عربی ضمانت سرمایه گذاری و شرکت اسلامی بیمه سرمایه گذاری و اعتبارات صادراتی، وابسته به بانک توسعه اسلامی (IAIGC) را در پی داشته است". شرکت اول در کویت مستقر است و اعتبارات صادراتی ارائه می نماید.

شرکت ضمانت سرمایه گذاری عربی در گزارش سال ۱۹۹۹ خود اعلام نمود که ۸۰ قرارداد ضمانت به ارزش بیش از ۱۵۷ میلیون دلار را در طول سال مذکور صادر نموده است که

و اصطلاحات بدست آورند. درخواست هایی برای ساده سازی کل فرایند تامین مالی اسلامی وجود داشته است. ابزارهای اسلامی تامین مالی علیرغم پیچیدگی های آن در سایر مناطق دنیا، از جمله ایالات متحده که تعداد مسلمانان آن حدود ۱۰ میلیون تخمین زده می شود بیش از پیش شهرت پیدا می کند. چند کشور غیر اسلامی دیگر که اخیراً موسسات مالی اسلامی در آن رشد یافته عبارت است از روسیه، برزیل و تایلند.

آقای توماس می گوید، ایالات متحده، همگام با سایر کشورهای توسعه یافته، در حال حاضر به عنوان یکی از مهم ترین بازارهای رشد برای تامین مالی اسلامی تلقی می گردد. به گفته او ما همواره با درخواست شرکت های امریکایی برای تامین اسلامی روبرو هستیم.

آموزش بازارهای جدید

آنجلا مارتینز، رئیس اداره امور بین الملل شرکت بانکداری عرب، شعبه برزیل می گوید اجرای برنامه تامین مالی اسلامی در بازاری که هیچکس دقیقاً مفاهیم اولیه آن را نمی داند مشکل بود، البته اکنون شرایط در حال تغییر می باشد. او می گوید، بسیاری از شرکت های برزیلی در خارج شعبه دارند و همین امر به

نظر عملکرد و توانایی مالی رتبه بندی کند. علاوه بر این، بانک مذکور در کنار موسسه سیاست گذار پولی بحرین نقش هماهنگ کننده در ایجاد بازار سرمایه اسلامی را دارد که به نام بازار اسلامی تامین مالی بین المللی شناخته می شود. گفتنی است که موسسه اخیر نقش پیشرو در تنظیم بانکداری اسلامی دارد.

مالزی به شدت در پی استقرار بازار اسلامی تامین مالی بین المللی در خاک خود است، لایوان که مرکز بین المللی تامین مالی خارجی مالزی است با همکاری بانک توسعه اسلامی در صدد ایجاد بازارهای پولی و سرمایه است. این بازارها مسایل موسسات تامین مالی اسلامی در سراسر دنیا را در حوزه مدیریت نقدینگی تسهیل خواهد نمود.

بانک های اسلامی مشتاقانه در انتظار ایجاد این بازار که رشد ابزارهای تامین مالی اسلامی در حوزه نقدینگی و فعالیت تجاری را سرعت خواهد بخشید، هستند. ادعا می شود که در حال حاضر بیش از ۱۵۰ میلیارد دلار سرمایه به دلیل نبودن خدمات تامین مالی اسلامی مناسب در حد سیستم های بانکداری متعارف بلوکه شده اند.

بخش عمده آن ها را قراردادهای ضمانت اعتبار صادرات (به ارزش ۱۲۵ میلیون دلار) تشکیل می دهد. البته چند قرارداد از قراردادهای مذکور در قالب ضمانت سرمایه گذاری (به ارزش ۳۲ میلیون دلار) قرار می گیرد. او می گوید ارزش کل قراردادهای منعقد، حدود ۲۸ درصد نسبت به سال قبل افزایش یافته است.

فعالیت های شرکت، کلیه کشورهای عربی را تحت پوشش قرار می دهد البته سرمایه گذاران و صادرکنندگان کویتی در راس استفاده کنندگان از خدمات این شرکت قرار دارند. طی سال جاری این شرکت ۳ پروژه سرمایه گذاری کویتی، شامل یک پروژه تولیدی، یک مجتمع جهانگردی در تونس و یک بیمارستان در لیبی را تحت حمایت دارد. سودان در راس کشورهای سرمایه پذیر یا وارد کننده ای است که از شرکت عربی ضمانت سرمایه گذاری منتفع می شوند.

موسسات جدید

بانک توسعه اسلامی و سایر موسسات در صدد تاسیس یک موسسه رتبه بندی در سال ۲۰۰۱ هستند تا در فعالیتی مشابه سایر آژانس های رتبه بندی بانک های اسلامی را از

تلاش نمایند که خدمات متنوع تر و قدرت انتخاب بیشتر را فراهم نمایند.

او هشدار می دهد در حالیکه بانکداری اسلامی در حوزه های تجارت و تامین مالی سازمان یافته به خوبی جا افتاده اما برای موفقیت در فعالیت های بانکی در حوزه های دیگری مثل مرهونات بانکی و مستمری های خصوصی باید وارد شود، البته تحت قوانین اسلامی متعارف در تامین مالی، این حوزه ها مفاهیم سختی محسوب می شوند.

با اعلام بانک اسلامی ابوظبی مبنی بر ورود این بانک به حوزه تامین مالی رهن بلندمدت، علائم شروع فعالیت بانکداری اسلامی در این حوزه ظاهر شده است. این بانک مطابق با شریعت محصولی مالی موسوم به تملیک با دوره بازپرداخت ۱۵ ساله و در چارچوب قرارداد اجاره به شرط تملیک ارائه کرده است. به کمک این محصول اتباع اماراتی قادر به ساخت یا خرید ملک یا زمین و مالکیت کامل آن بعد از بازپرداخت کلیه اقساط آن خواهند بود. این محصول مالی یکی از قراردادهای بسیار طویل مدت در بازار است. البته بانک هنگ لئونگ در مالزی تسهیلاتی با دوره بازپرداخت ۲۰ ساله را به خریداران حقیقی عرضه می کند.

قرار است در سال ۲۰۰۱ یک انجمن جدید از بانک های اسلامی تشکیل شود. این کار در چارچوب تلاش این بانک ها برای برخورداری بانکداری اسلامی از محملی برای تبادل تجارب صورت می گیرد. انجمن مذکور جای انجمن بین المللی غیرفعال بانک های اسلامی را خواهد گرفت.

شورای عمومی موسسات تامین مالی اسلامی در بحرین مستقر خواهد شد و ریاست آن را دکتر خواجه عزالدین بر عهده خواهد گرفت. وی که تونسی است در گروه دلاه البرکت عربستان اشتغال دارد. این شورا که در حال حاضر حدود ۶۰ عضو دارد تلاش می نماید سطح آگاهی از فعالیت بانکداری اسلامی را بالا ببرد. این شورا را هیئت مسدیره ای اداره خواهد کرد که بانک توسعه اسلامی و سازمان حسابداری و حسابرسی موسسات تامین مالی اسلامی (مستقر در بحرین) از جمله اعضای آن است.

تنوع مورد نیاز

سلیمان دواله رئیس موسسه بانکداری و بیمه اسلامی می گوید "بانکداری اسلامی عمری را گذرانده است اما موسسات تامین مالی اسلامی در چارچوب هدف جذب مشتریان بیشتر باید

بیمه ای تخصصی در مقابل انواع ریسک شهرت دارد. این بازار یگانه بازار عمده فروشی بیمه در سطح بین المللی است و با سهم ۴۴ درصدی و ۲۱ درصدی از بازار بیمه های هوایی و باربری دریایی رهبری بازار جهانی در این بیمه ها را داراست. با وجود اینکه آمریکای شمالی مهم ترین منبع تقاضا برای فعالیت های بیمه گران انگلستان در خارج از کشور است اما این فعالیت ها در اروپا، بیش از پیش اهمیت پیدا می کند و با حق بیمه ۲۰۴۸۹۳ میلیون دلاری در سال ۱۹۹۹، ۱۵ درصد کل بازار بیمه انگلستان را به خود اختصاص داده است. طبق یک برآورد، صنعت بیمه انگلستان حدود دو درصد از تولید ناخالص داخلی این کشور را تشکیل می دهد و نزدیک به ۴۰۰ هزار نفر در آن اشتغال دارند. سهم انگلستان از بازار جهانی بیمه ۱۸/۸۲ درصد در سال ۱۹۹۹ بوده است و ۵۷۸ شرکت بیمه غیر عمر در این کشور فعالیت داشته اند.

"قوانین"

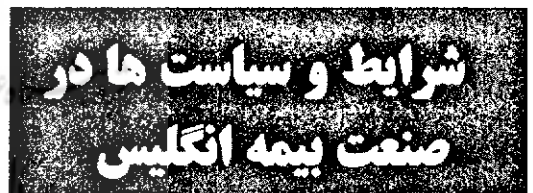
به علت قدمت بیمه در انگلستان، قوانین بیمه ای بسیار زیادی در این کشور به تصویب رسیده است. فهرست زیر برخی از مهم ترین

اگر بانک های اسلامی بخواهند به عنوان نیروی مطرح در فعالیت های بانکی بر جا بمانند بایستی از حصار خود بیرون آیند. آقای دواله ضمن بیان این مطلب می گوید: "فعالیت بانکداری اسلامی هنوز در حیطه تامین نیازهای ثروتمندان است و دور از دسترس مردم عادی. دهه آتی باید دوره توزیع مجدد فعالیت های بانکداری اسلامی در میان اقشار جامعه باشد. به عبارت دیگر، بانک های اسلامی باید محصولات خود را در دسترس کل جامعه قرار دهند."

مترجم: پری میرزایی رضایی

منبع: سالنامه ۲۰۰۱ اتحادیه برن، صفحات

۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۲

ترجمه و تنظیم: آرا افلاکی

"چشم انداز کلی"

بازار پر سابقه بیمه در انگلیس*، سومین بازار بیمه در جهان محسوب می شود. بازار بیمه انگلستان در لویدز لندن به ارائه خدمات

* شامل اسکاتلند، ویز و انگلند (انگلستان)